

До 51-во Народно Събрание на  
Република България

Копие До:  
Комисия по конституционни и правни  
въпроси

Относно: Законопроект за изменение  
и допълнение на Семейния кодекс  
със сигнатури:  
51-454-01-50  
51-454-01-52  
51-454-01-54

# СТАНОВИЩЕ

От Николай Ляков  
Email: [nikolay.lyakov@gmail.com](mailto:nikolay.lyakov@gmail.com)

## УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

Във връзка с внесените законопроекти за промени в Семейния кодекс, касаещи въвеждането на режим на споделено родителство, представяме настоящото становище, което отчита принципите на най-добрия интерес на детето, както и ключовите обществени и правни аспекти, свързани с този въпрос.

Споделеното родителство е съвременен модел, при който двамата родители си поделят грижите и отговорностите за детето след раздяла или развод (така както са го правили и преди това). Това е подход, който набира популярност в световен мащаб поради доказаните си преимущества за децата, родителите и обществото като цяло. В настоящото становище се подкрепя идеята за въвеждане на споделено родителство като стандартен модел в семейното право, като се анализират чуждестранната практика, научните изследвания и социалните преимущества.

На първо място, **основният принцип в семейното право следва да бъде гарантирането на най-добрия интерес на детето**. Законодателните промени, насочени към въвеждане на споделено родителство, следва да бъдат оценени спрямо този критерий. Въпреки че споделеното родителство може да бъде полезен инструмент за поддържане на връзката на детето с двамата родители, неговото прилагане трябва да бъде гъвкаво и индивидуално адаптирано спрямо нуждите на всяко конкретно дете.

**Гарантиране на равенство между родителите.**

Предложените изменения целят да укрепят правото на детето на контакт с двамата родители, като се избягва дискриминационният подход, при който един родител често получава по-ограничен достъп. Това отговаря на принципа за равнопоставеност и укрепва идеята, че и двамата родители имат еднаква роля в живота на детето.

### **Положително въздействие върху психичното здраве на детето.**

Изследванията показват, че децата, които поддържат редовен контакт с двамата родители след раздяла, са по-склонни да развият здрави междуличностни отношения, по-добри академични резултати и по-добро психично здраве.

### **Насърчаване на родителската отговорност.**

Законопроектите подчертават значението на споделената отговорност и активното участие на двамата родители в отглеждането на детето, което създава предпоставки за по-добра комуникация и сътрудничество между родителите.

За съжаление, в днешно време семействата не са толкова стабилни, колкото би ни се искало. Аз съм израснал в здраво семейство. За мен липсата на родител не е нещо, което е нормално. Миналата година аз останах без баща. Чувството е ужасно. Аналогията не е напълно релевантна, но как би приело едно дете нещо подобно – фактическата раздяла с единия си родител? Как се чувства едно дете, на което и двамата родители са живи и здрави, но фактически е разделено с единия от тях?

Защо трябва едно дете, все още пълно с емоции, детство, радост и щастие, да преживява тежка раздяла с един жив родител? **Недай си Боже случаят с Пейо да бъде повторен. Един баща, който беше убит, защото искаше да бъде с детето си.**

Оказва се, че темата е до болка позната на над 100 хиляди деца, които са лишени от редовен контакт с единия си родител. Аз не съм политически ангажиран, нито съм част от фондации. За мен воденето на семейни войни не води до решение, а до задълбочаване на семейната криза. Нито майката, нито бащата, нито детето печелят от ситуацията. Единственият печеливш по принцип е адвокатът, както и определени НПО-та.

Преди две години аз не знаех абсолютно нищо по темата. Не знаех, че законодателят създава среда за вражда, не знаех, че адвокатите постоянно подклаждат тези войни, не знаех, че съдебната власт няма абсолютно никакви правомощия да реши един такъв конфликт адекватно. Не знаех как работи прокуратурата, не съм имал досег със съдебни изпълнители, не съм имал досег със съд, не знаех какво е съдебно заседание и как протича.

**Вие като законодател, създавате среда за вражда между родителите, поради неадекватния текст на чл. 59, ал. 2 от СК. Вие като законодателен орган възприемате споделеното родителство като нещо нормално, но сте осакатили съдебната власт, като я лишавате от възможността да го приложи.**

Не виждам логика споделеното родителство да е узаконено като нещо нормално и постижимо между родители, а единственият орган, до който се прибегва в случаи на вражда – съдът, да не може да го наложи. Съдът, който би трябвало да работи за така наречения „висш интерес на детето“, реално прави точно обратното – лишава го от един родител. И някак това се възприема за нещо нормално.

Не вярвам, че това е в интерес на детето, нито на родителите. Не смятам за нормално двама родители, които обичат децата си, да не могат да се разберат – но това е лично право на родителите да проявяват характера си. Фактът, че единият родител не е съгласен на такова споразумение, говори достатъчно добре за неговия родителски капацитет.

Аз не поставям личния си интерес над този на децата. **И ако някой си мисли, че фокусът тук са ощетените родители, той изобщо не осъзнава същината на проблема.** Много родители, поради неадекватността на закона – започват безмилостна война срещу другия родител, защото закона ги притиска да го правят. Няма родител който да не обича децата си, но има закони които му го ограничават. Някак законодателя не е в час какво е „висшия интерес на детето“, а ние оставаме родители само на хартия. **Къде е ПРАВОТО НА ДЕТЕТО – да има двама родители поравно, с равен достъп както до майка си, така и до баща си, след като Вие господа – нарушавате това фундаментално ПРАВО?** Защо улеснявате родителите да пренасят личностните си проблеми върху децата? Междуродителските конфликти НЕ ТРЯБВА ДА ВЪВЛИЧАТ ДЕЦАТА В ТЯХ! Тези проблеми са на възрастните и НЕ СА ПРОБЛЕМИ НА ДЕЦАТА!

Мисля, че става ясно къде е проблемът. Имаме законодателство, което си противоречи със себе си, както и с Европейската конвенция за правата на човека. И имаме един родител, който иска да се възползва от този механизъм. Но сред родителите има всякакви хора – никой не е защитен от проблема.

Чуждестранната практика не е някаква суха и чужда теория. В скандинавските страни споделеното родителство е водещ модел при уреждането на родителските права. В Швеция над 40% от децата на разделени родители живеят в режим на споделено родителство. Там законът насърчава равнопоставеността между родителите и предвижда механизми за медиация, когато възникнат спорове.

Норвегия отчита значително намаление на стреса при децата благодарение на този подход, както и по-ниски нива на социална изолация при разделените семейства.

Франция въведе през 2002 г. закон, който дава приоритет на споделеното родителство като стандартна практика. Според статистиката, след въвеждането на този закон, контактът между децата и бащите е нараснал с 25%, а броят на децата, страдащи от отчуждение, е намалял с 15%.

В някои щати на САЩ, като Кентъки, споделеното родителство е установено като стандартен режим по подразбиране. Това е довело до намаляване на съдебните спорове между родители с над 50%, като същевременно се увеличава ангажираността на бащите.

Австралия прилага споделено родителство от 2006 г., като изследванията там показват значително подобрене в психичното здраве на децата. Местните социални служби активно подпомагат родителите с консултации и медиаторски услуги.

Вече трета година в Гърция са с нов семеен кодекс, където е наложено т.нар. споделено родителство. Статистиката казва – промяната е успешна. Семейните войни са спаднали с 80%. От това печели и държавата. Ние ли сме последната държава в Европа, която толерира семейните войни? Ние ли сме последната държава в Европа, която толерира мачкането на детската психика?

От първо лице мога да потвърдя как нещо, което може да бъде решено за ден – другият родител отказва да го решим, и сме ангажирали целия държавен апарат с нашия проблем – Районен и Окръжен съд, Районна и Окръжна прокуратура, съдебен изпълнител, кмет, националната служба за спешни повиквания (112), МВР, ОЗД, ДАЗД, направления към различни НПО-та за социални услуги, съдебни психолози, ЦОП и т.н.

**Българският данъкоплатец плаща за целия този лукс – двама родители да се карат, а съдът да не отреди нещо по средата.** Не е нормално всички държавни служби да са ангажирани с такива неща. Но не можем да виним някой родител, че си търси правата – личните и на децата му! Можем единствено да виним другия родител, че така неистово отказва всякакво разумно решение, че причинява насилие над децата поради лични причини. Можем да виним и Вас - законодателя, че не предоставяте правомощия на съдебната власт, като ключова институция – да реши проблема! А най-тъжното е, че веднъж една такава драма влязла в съда – не може да излезе оттам.

Мащабът на проблемите е огромен. По статистика на НСИ – от 2005-та до 2008-ма има по около 15 хиляди развода годишно, като след 2008-ма спадат на 10 хиляди годишно. Като се има предвид, че все повече двойки живеят без сключен граждански брак, смея да твърдя, че цифрата 15 хил. разпада на семейства на годишна база е факт и към момента. След като от НСИ казват, че разделите са една голяма част от нашето ежедневие, би следвало да обърнем внимание и на последиците от това. Съпоставено на годишна база – разводи към бракове – всяка година сме свидетели на съотношението 1 към 3.

По доклади на ДАЗД, както за 2016, така и за 2017 година – по 17 хиляди деца са станали жертва на родителски конфликти, като това е статистика от ДАЗД базирана само на сигнали към институцията. Тоест, това е сериозен социален проблем, който засяга голям брой деца. Тази цифра не я казвам като някаква пикова. Просто това е единствената информация, която намерих, предполагам всяка година е подобна статистиката. Предполагам, понеже разделите на годишна база са горе-долу константа, няма никакви значими разлики между цифрите.

Като цяло има две групи засегнати деца. В едната група децата са лишени от пълноценен контакт с двамата си родители. Обикновено в такива случаи се развива хиперкинетичното разстройство (МКБ-10) – едно от най-разпространените заболявания в детска възраст, като засяга между 5 и 9% от всички деца. Често наблюдаваните в

детското поведение симптоми са израз на различни психологически кризи в семейството.

Другата група е особено жестока към децата. Говорим за отвлечане на деца. Единият родител се мести в друг град с детето и започва съдебни дела от новото си местожителство. Лично познавам хора, които пътуват по 500 км, за да си видят детето. В други държави е НЕЗАКОННО да се сменя адресът на детето по този начин.

Нещата ескалират до родителско отчуждение – това е процес, в който съзнателно и умишлено се говори против единия родител с цел да се настрои детето против него.

Отчуждението от родител е включено в Международната класификация на болестите (МКБ-11 с код QE 52.00). Синдромът на отчуждението е колосален проблем, защото води не само до травма, но понякога и до инвалидизация на психиката. Има случаи, при които пораснали деца, осъзнавайки, че са станали жертва на манипулация от страна на предпочитания от тях родител и несправедливо са отхвърлили втория си родител, правят суицидни опити. Известни са много случаи, когато отхвърлени родители доброволно са сложили край на живота си поради невъзможност да издържат на стреса от раздялата. По сила психическата травма за отхвърления родител синдромът на отчуждение е сравним с физическата смърт на детето.

**За това нещо е виновна държавата в лицето на законодателя!** Защото съдебната власт не може да прескочи правилата, наложени от законодателя. Не стига, че тези деца остават осакатени, а и се използват за инструмент за отмъщение. Родителят, упражнил пълен контрол, явно без никакъв родителски капацитет, си играе с психиката им сякаш утре ще изтрие с гумичка стореното. Нямам думи какви идиотщини са в главите на такива хора. Масово децата проявяват конфликт на лоялност, просто защото са зависими от единия си родител. Страхуват се да изразят чувствата си към другия, за да не раздразнят родителя „взел правата“. **ТОВА Е ГАВРА С НАШИТЕ ДЕЦА!**

Съдия Геноева Илиева е писала по въпроса в своята статия „Институционално безсилие пред родителското отчуждение – историята на две деца“. В нея тя критикува липсата на адекватна намеса от страна на държавата в ситуации на родителско отчуждение, което оставя тежки последици върху децата. Илиева изтъква, че интересът на детето често се превръща в абстрактно понятие, към което институциите демонстрират безразличие: „Ако не му се помогне навреме и насилието не бъде прекратено незабавно, няма смисъл да говорим за „интереса на детето“, едно лишено от съдържание понятие.“

Системното бездействие на институциите става причина България да бъде осъждана многократно от Европейския съд по правата на човека. Последният случай – делото *Pavlov v. Bulgaria*, отново подчертава неспособността на държавата да защити семейния живот и да осигури изпълнение на съдебните решения. Това е поредното решение, в което се констатира нарушение на правото на неприкосновеност на семейния живот поради невъзможността за осъществяване на нормални контакти

между родител и дете съгласно чл. 8 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи.

Стилиян Александров е писал доста по темата в отвореното си писмо до всички институции. По данни на служебния министър на правосъдието Крум Зарков – България е платила малко над 22 млн. лева обезщетения на свои граждани по изгубени дела пред Европейския съд по правата на човека. Тези пари ние като данъкоплатци ги плащаме за това, че държавата ни нарушава правата на човека.

Не малко данни има за неморалната адвокатска практика – изнудване чрез измама със ЗЗДН. Факт е, че измамите със ЗЗДН са огромни и това е така от поне 16 години. Превърнало се е в долна адвокатска практика преди развод да се прилага ЗНЗ чрез ЗЗДН с цел изнудване или предимство. И целият този процес е възможен пак поради неадекватността на законодателя, а именно – чл. 13, ал. 3, чрез който една гола декларация по чл. 9, ал. 3 се превръща в официално доказателство, когато няма други доказателства. Този закон като цяло е едно безумие. Не е редно да се ограничава достъп до деца на база голи думи и това ограничение да се влечи с години поради тромавата съдебна процедура. И това само и само да те смачкат да разпишеш условия против волята си. По данни на прокурор Христиана Керанова (СРП) за 2024-та година – от януари до средата на ноември – са образувани 1912 преписки за престъпления в условията на домашно насилие, за 2023-та цифрата е 2106. Това са данни за Софийска районна прокуратура. От тези цифри – за 2023-та година са внесени 32 обвинения от прокуратурата, а за 2024-та – 57.

Говорим за прекалено мащабни злоупотреби. От 2106 преписки – 32 обвинения. Това са над 98% злоупотреби за 2023-та година! За 2024-та – малко над 97% са злоупотребите. И това са данни само от Софийска районна прокуратура. Не е от значение градът, а институцията – прокуратурата не се използва за изнудване, а за „смазване на противника родител“. Изнудването е процес, който се извършва чрез съда. Понеже в съда – обвинителят може да си изтегли обвинението, след като получи от изнудения каквото иска. Чрез прокуратурата, обвинителят е прокурорът.

Всеки един случай на раздяла, започващ с декларация по чл. 9, ал. 3 от ЗЗДН без доказателства, определено се класифицира като опит за установяване на контрол. А това винаги слага началото на една дълга и болезнена война! Една война, в която всеки си отмъщава и никой не мисли за децата.

Като потвърждение на данните от прокуратурата може да споменем и съдия Васил Петров, който получи дисциплинарна „забележка“ заради личен коментар по цялата пародия със ЗЗДН. Васил Петров е писал: „Жените са коварни! Като съдия, гледал 1/12 от домашните насилия на 2-милионна София 4 години поред, мога да констатирам статистически, че големият процент жертви на физическо и психическо насилие са жени. Обаче, от „фалшивите“ дела за домашно насилие, в които такова няма или има, но е силно преувеличено, процентът жени срещу мъже молители е 2:1. Това са дела, образувани за да се тормози ответникът и за да се отдалечава детето от ответника.“

Чуждестранната практика и научните изследвания убедително показват, че споделеното родителство е модел, който предлага перфектния баланс **ЗА ДЕЦАТА** и обществото. С подходящо законодателство, подкрепяща инфраструктура и ясни критерии за прилагане, този модел може да се превърне в успешна част от семейното право в България.

**С уважение:**